

Амелічкіна Вікторія,
студентка 45 групи
навчально-наукового інституту педагогіки
Науковий керівник: доцент каф. дошкільної освіти
і педагогічних інновацій **Н.А.Басюк**

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ГРИ

На всі етапах розвитку людського суспільства мораль відігравала значну роль у становленні та розвитку особистості, але одночасно була і регулятором діяльності, поведінки та відносин. Моральність здавна вважалась головною чеснотою людини та всіляко заохочувалась. Але останнім часом можна з упевненістю стверджувати, що розвиток моральності дітей старшого дошкільного віку перебуває в стані занепаду та потребує більшої уваги до проблеми.

Мета статті - аналіз теоретичних основ морального виховання старших дошкільників засобами гри.

У розвинених країнах світу проблему морального виховання дітей дошкільного та шкільного віку вважають актуальною і підходять до її розв'язання глобально, у світовому масштабі. На першому місці у світі стоять проблеми всебічного вивчення морального виховання у співпраці науковців і практиків.

Асоціація морального виховання (АМЕ, США) функціонує з 1976р., об'єднуючи представників понад 35 країн світу (здебільшого Північної Америки та Європи). Мета діяльності Асоціації - надати трибуну професіоналам, які представляють широкий спектр позицій; сприяти налагодженню взаємодії у дослідженнях; розробляти програми морального виховання для освітньої практики. Асоціація випускає періодичне видання "Journal of Moral Education", у якому інформує про здобутки науковців у сфері забезпечення морального становлення дітей.

Азіатсько-Тихоокеанська мережа морального виховання (APNME, Китай) заснована 2006 р. До її складу входять представники Австралії, Китаю, Гонконгу, Індії, Індонезії, Японії, Кореї, Малайзії, Монголії, Нової Зеландії, Філіппін, Польщі, Тайваню, Таїланду, Великої Британії та США. Головна мета організації - піднести на високий щабель проблеми морального виховання не тільки в кожному регіоні, а й у світі.

Велику увагу моральному вихованню надається в Законі України "Про дошкільну освіту", Базовому компоненті дошкільної освіти, але на жаль констатуємо, що насправді даному питанню не приділяється належної уваги.

За останнє століття погляди на моральне виховання особистості (зокрема дошкільнят) зазнали значних змін: від сприйняття дитини як об'єкта здобуття та засвоєння знань про норми моралі та обов'язковості їх дотримання до визнання її суб'єктом власного життєтворення, що має усвідомлену потребу бути моральною (І. Бех, О.Кононко, В. Кузьменко, Т. Піроженко та ін.).

Вагомий внесок у розроблення проблеми морального виховання зробили також Л. Божович, Л. Виготський, П. Гальперін, Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Леонтьєв, Г. Костюк, С. Рубінштейн тощо.

Моральне виховання - одна з форм відтворення, успадкування моральності у суспільстві; цілеспрямований і систематичний вплив на свідомість, почуття і поведінку вихованців з метою формування у них моральних якостей, відповідних вимогам суспільної моралі.

Метою морального виховання є формування моральності, духовності, доброти, милосердя, турботи, порядності, чесності та загальнолюдських цінностей: патріотизму, свободи волі, добра і зла, самовиховання, доброчесності, совісті, надії.

Моральне виховання передбачає різноманітні впливи на думки, почуття, соціальну практику індивіда, його самовдосконалення. Цей процес поєднує в собі такі особливості:

- цілеспрямованість (полягає в чіткій окресленості мети педагогічних впливів);
- багатофакторність (передбачає врахування усіх чинників, які відіграють суттєву роль у процесі виховання);
- віддаленість у часі результатів роботи (виховання є тривалим процесом, результати якого не можуть бути досягнутими одразу);
- неперервність (полягає в систематичності взаємовпливів вихователя і вихованця);
- визначальна роль педагога (педагог має бути моральним взірцем для дитини);
- цілісність (передбачає внутрішню єдність усіх виховних засобів і впливів щодо формування моральної культури людини)[3].

Засоби морального виховання можуть бути різноманітними, а саме:

1. Художні засоби. В цю групу можна віднести фольклор, образотворче та музичне мистецтво, кіно тощо. Ця група засобів дозволяє емоційно забарвити діяльність та формувати моральні почуття в усіх вікових групах.

2. Природа як засіб морального виховання використовуються не часто, але саме їй належить одна з провідних ролей у формуванні гуманних почуттів, бажанні опікуватися слабшими та нужденними.

3. Також до засобів морального виховання відносять власну діяльність дитини. При виконанні будь-якої роботи в дітей формується наполегливість, бажання досягати мети, дружельюбність, впевненість у власних силах тощо.

4. Моральні почуття може формувати і атмосфера в якій живе дитина. Середовище формує доброзичливість, любов, гуманність, або навпаки злість, егоїзм, жорстокість до всього.

5. Праця є ефективним засобом виховання у дітей працелюбності, відповідальності, цілеспрямованості, організованості, почуття колективізму тощо. Трудова діяльність позитивно впливає на формування творчих здібностей, почуття гідності через усвідомлення важливості своєї діяльності. Трудовий процес переважно є колективним, передбачає різноманітні взаємозв'язки дитини, в яких вона усвідомлює значення колективної роботи та дружби, взаємодопомоги, відповідальності за доручену справу, дотримання моральних норм.

6. Гра, як провідна діяльність дітей дошкільного віку є універсальним засобом виховання моральних почуттів дітей усіх вікових груп. Гра відповідає потребам та інтересам дітей, сприяє вияву їхньої самостійності, ініціативи, творчості, імпровізації, перевірки себе.

Існує багато класифікацій ігор дітей дошкільного віку. Розглянемо найпоширеніші з них.

О. Усова, досліджуючи ігри дошкільників довела, що вони змінюються з віком, а їх розвиток відбувається за такими напрямками:

- 1) змінюється вид гри (ігри – дії – будівельні – конструкторські ігри – рольові – сюжетно-рольові–творчі);
- 2) використання дітьми ролі (спочатку одна нескладна роль, поступово їх кількість збільшується)

На етапі сучасного розвитку теорії та практики педагогіки дошкільля поширеною є класифікація Д. Ельконіна. Він класифікує сюжетно-рольові ігри за такими критеріями:

- 1) ігри з сюжетом на побутові теми;
- 2) ігри з виробничим сюжетом;
- 3) ігри з суспільно-політичним сюжетом.

Учений окремо виділяє ігри з правилами і виводить такі їх групи:

- 1) наслідувально-процесуальні;
- 2) ігри драматизації;
- 3) сюжетні ігри з нескладними правилами;
- 4) ігри з правилами без сюжету;
- 5) спортивні ігри[4].

У процесі гри дошкільник без прямих впливів з боку вихователя засвоює норми людських відносин, моральні цінності. Діти самі обирають тему гри, розгортають її сюжет на основі доступного досвіду, знань, умінь. Гра показує дитині, що слід рахуватися з іншими (вона не відбудеться, якщо діти не можуть узгодити свої дії), розвиває моральні почуття та показує рівень їх сформованості на момент ігрової діяльності.

Тому гра у педагогічному процесі дитячого садка використовується як засіб не тільки формування певних знань, а й для виховання моральних уявлень і почуттів, розвитку самостійності, ініціативи, відповідальності, дружельності тощо.

Моральне виховання – складний, систематичний процес, що формується тривалий час та потребує ретельної уваги, контролю та оцінки з боку дорослого. Формування моральних якостей, почуттів, знань передбачає задіяння різноманітних засобів для досягнення максимально продуктивного результату серед яких одне з провідних місць займає гра. Вона пронизує всі види діяльності дітей дошкільного віку та впливає на формування моральної свідомості та поведінки. Саме у грі дитина реалізує свою потребу у спілкуванні з однолітками, що формує колективістські якості. Проте вихователь повинен керувати ігровою діяльністю, контролювати її процес та постійно діагностувати розвиненість моральних почуттів, якостей. Забезпечення належних умов під час гри відіграє не меншу роль в моральному вихованні та сприяє кращому розвитку якостей, які необхідно формувати.

Список використаної літератури

1. Лохвицька Л. Моральне виховання: нові чи старі проблеми? Л. Лохвицька//Дошкільне виховання. - 2014. - №7. - С12-16.
2. Батрак А. Духовно– моральне виховання учнів/ А. Батрак // Зауч. - 2014. - №1. - С.18-21.
3. Дошкільна педагогіка: навч. посіб.для студентів вищих навчальних закладів/ Т. Поніманська. - К.: Академвидав, 2006. - 456 с.
4. Педагогіка українського дошкільля: навч. посіб.для студентів вищих навчальних закладів/ Лисенко Н.В., Кирста Н.Р.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. - 360 с.